

«Тасдиқ мекунам»

Директори Институти масъалаҳои об,
гидроэнергетика ва экологияи АМИТ,
д.и.т., дотсент Амирзода О.Ҳ.

05 соли 2024

ХУЛОСАИ

чаласаи кушоди Озмоишгоҳи «Сифати об ва экология»-и
Институти масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи
Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон

Кори диссертатсионии Раҳимов Бахтиёр Абдулаҳадович дар мавзӯи:
*“Шароитҳои геоэкологӣ ва дурнамои рушди сайёҳии экологӣ дар ҳудуди
Резервати биосферии Ромит”* барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди
илмҳои география аз рӯйи ихтисоси 25.00.36 – Геоэкология ва идоракунии
истифодабарии табиат (25.00.36.02 – Соҳаи илмҳои географӣ) дар
Институти масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи АМИТ мавриди
баррасӣ қарор дода шуда, чунин хулоса медиҳад.

Раҳимов Бахтиёр Абдулаҳадович соли 2007 ба Донишгоҳи милли
Тоҷикистон ба факултети биология дохил шуда, онро соли 2012 бо
ихтисоси «эколог» хатм намудааст.

Бо қарори Шурои илмии Институти масъалаҳои об, гидроэнергетика
ва экологияи АМИТ, суратчаласаи №12/4.5 аз санаи 17 декабри соли 2020
то инҷониб ӯ ҳамчун унвонҷӯи Озмоишгоҳи «Сифати об ва экология»-и
ИМО, ГЭ ва Э - и АМИТ таҳсил менамояд.

Дар давраи омодакунии диссертатсияи номзадӣ аз соли 2020 то 2022
таҳти роҳбарии д.и.т., профессор Кобулӣ Зайналобудинов Валӣ ва бинобар
сабаби фавти ӯ аз соли 2022 то 2024 таҳти роҳбарии д.и.б., профессор
Мамадризоҳонов Акбар Алихонивич ҳамчун унвонҷӯи Институти
масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи АМИТ фаъолият намудааст.
Иҷрои кори илмӣ, ҷамъоварии маводҳои тадқиқотӣ ва коркарди онҳо дар
Институти масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи АМИТ амалӣ
шудаанд.

Шаҳодатномаи №1187 оид ба супоридани имтиҳонҳои минимуми номзадӣ санаи 16 майи соли 2024 аз тарафи АМИТ ба унвончӯ дода шудааст.

Ӯ аз соли 2013 инҷониб ҳамчун табиатшинос дар шуъбаи табиати МД “Осорхонаи миллӣ”- и Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият менамояд.

Роҳбари илмӣ: Мамадризохонов Акбар Алихонович, доктори илмҳои биологӣ, профессори кафедраи география ва сайёҳии Донишгоҳи давлатии Хоруғ ба номи Моёншо Назаршоев.

Мубрамии мавзӯи таҳқиқот: Сарватҳои бойи сайёҳӣ ва шароити мусоиди табиӣ-экологӣ ва географии табиати мамлакатро ба инобат гирифта, роҳбарияти мамлакат, таҳти сарварию Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон диққати ҷиддиро ба рушди соҳаи сайёҳӣ равона намудааст: Эълон намудани соли 2018 «Соли рушди соҳаи сайёҳӣ»; солҳои 2019-2021 «Солҳои рушди деҳот, сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ» ва фароҳам овардани имтиёзҳо барои пеш бурдани фаъолияти соҳаи сайёҳӣ таъсиргузор мебошад, ки ин бори дигар ғамхории роҳбарияти ҷумҳуриро нисбати рушди соҳаи сайёҳӣ исбот месозад.

Дар натиҷаи таҳқиқот маълум гардид, ки шумораи зиёди объектҳои сайёҳии ҷумҳурӣ (ба монанди объектҳои табиӣ ва таърихӣ-фарҳангӣ) дар самти сайёҳӣ-рекреатсионӣ дастнорас мондаанд.

Яке аз мавзӯҳои ҷолиби ҷумҳурӣ, ки дар солҳои охир ҳар чӣ бештар объекти таваҷҷуҳи сайёҳон мегардад - ҳудуди «Резервати биосферии Ромит» мебошад. Таҳқиқи шароити табиӣ-геоэкологии ин мавзеи ҳифзшаванда ва арзёбии зарфияти он барои ташкили сайёҳии экологӣ мубрамияти таҳқиқоти диссертатсионӣ маҳсуб меёбад.

Мақсади таҳқиқот: Дар асоси омӯзиши шароитҳои геоэкологӣ ва иқтисодии захиравии «Резервати биосферии Ромит» коркарди механизми истифодабарии устувори онҳо тавассути рушди фаъолияти сайёҳии экологӣ маҳсуб меёбад.

Барои ноил гаштан ба ҳадафҳои мазкур омӯзиши вазифаҳои зерин гузошта шудаанд:

1. Омӯзиши таҷрибаҳои андӯхта, асосҳои назариявӣ, принципҳо ва методҳои баҳогузорию захираҳои сайёҳӣ ва ташкили ҳудудии пешбурди фаъолияти сайёҳии экологӣ.

2. Омӯзиши шароитҳои табиӣ-геоэкологию иқтидори захиравии «Резервати биосфери Ромит» ва баҳогузори он ҳамчун сарчашмаи рушди сайёҳии экологӣ.

3. Дар асоси таҳлили вазъи соҳаи сайёҳӣ коркард намудани механизми баланд бардоштани самаранокии истифодабарии захираҳои сайёҳии резервати биосферӣ дар сайёҳии экологӣ.

4. Коркарди модели мукаммали рушди устувори сайёҳии экологӣ, барои босамар ҷорӣ намудани он дар ҳудуди «Резервати биосфери Ромит».

5. Муайян намудани мушкилоти асосӣ ва самтҳои афзалиятноки рушди сайёҳии экологӣ дар ҳудуди «Резервати биосфери Ромит».

6. Муайян сохтани роҳҳои манфиатбахши рушди сайёҳии экологӣ дар ҳалли масъалаҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва экологии ҳудуди «Резервати биосфери Ромит».

Объекти тадқиқот: Ба ҳайси объекти таҳқиқ нерӯи сайёҳии экологии ҳудуди «Резервати биосфери Ромит» интиҳоб карда шудааст.

Мавзӯи таҳқиқот: Мавзӯи асосии таҳқиқро омӯзиши омилҳои асосии геоэкологӣ, иқтидори захиравӣ ва фарқияти ҳудудии «Резервати биосфери Ромит», ки дараҷаи истифодабарии ҳудудиро барои рушди сайёҳии экологӣ дар бар мегирад.

Навгони илмӣ таҳқиқот: Дар рисола бори аввал тавсифи шароитҳои табиӣ-геоэкологӣ ва иқтидори захиравии «Резервати биосфери Ромит» таҳқиқ гардида, баҳодиҳӣ ба он ҳамчун сарчашмаи рушди фаъолияти сайёҳии экологӣ нишон дода шудааст. Механизми баланд бардоштани самаранокии иқтидори захиравии резервати биосферӣ ва намунаи (модели) пурраю мусоиди рушди устувори фаъолияти сайёҳии экологӣ, барои ворид намудан ба ҳудуди «Резервати биосфери Ромит» коркард карда шудааст. Мушкилотҳои асосии соҳа муайян гардида, афзалиятҳои рушди босуботи фаъолияти сайёҳии экологӣ бо назардошти хусусиятҳои хосашон асоснок карда шуданд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот: Аҳамияти амалии таҳқиқ пеш аз ҳама дар он зоҳир мегардад, ки натиҷаҳои ба дастовардашуда, ҳулоса ва тавсияҳо метавонанд дар самтҳои зерин роҳандозӣ шаванд:

– ҳангоми баҳодиҳии шароитҳои табиӣ ва ҳудуди ландшафтии мавзеи ҳифзшаванда бо мақсадҳои сайёҳӣ ва рекреатсия барои доираи васеи аҳоли ҳамчун асоси илмӣ-амалӣ хизмат кунанд;

– барои ҳалли масъалаҳои экологӣ ва ҷойгиршавии нақшаи объектҳои экологӣ-рекреатсионӣ дар ҳудуди ҳифзшаванда ва гузаронидани чорабиниҳои ҳифзи муҳити зист ба кор бурда шавад;

– натиҷаҳои ба дастовардашуда метавонанд барои таҳқиқи минбаъдаи фаъолияти сайёҳӣ-рекреатсионӣ дар марзи ҲТММ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҳудудҳои ҳамсарҳад, инчунин таҳияи базаҳои илмӣ стратегияи рушди минтақавӣ, иҷтимоӣ-иқтисодӣ истифода бурда шаванд. Ҳамзамон, қисматҳои ҷудогонаи диссертатсия метавонад аз ҷониби мутахассисони «Резервати биосферии Ромит» ва бахшҳои ноҳиявӣ оид ба сайёҳӣ, инчунин кормандони ҲТММ Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳангоми коркарди стратегияи устувори истифодабарии табиати ҲТММ мавриди истифодабарӣ қарор диҳанд.

Нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда:

- Истифодабарии сайёҳии табиати ҳудуди “РБР” ба дараҷаи зарурӣ инкишоф наёфтааст. Барои таъмин намудани мувозинати ҳифзи табиат, иқтисодёт ва иҷтимоӣёт, дар заминаи асоснокии нави илмӣ истифодабарии устувори табиат ва таъсири мултипликативӣ ба тамоми самтҳои ҷамъиятӣ ва системаи ҳифзи муҳити зист зарур мебошад;
- Механизми ташаккулёфта ва пешниҳодҳои феҳристи қорҳои ба анҷомрасонидашуда, дурнамо ва афзалияти ташаккули фаъолияти сайёҳӣ-рекреатсионӣ дар заминаи баҳогузори намудани нерӯи захиравии ҳудудӣ, барои ҳалли мушкилоти ташкили фаъолияти СЭ дар ҳудуди “РБР” асос шуда метавонанд;
- Модели комплекси таҳияшудаи рушди устувори фаъолияти СЭ, ҳамчун намунаи таъсирбахши идоракунӣ самараноки истифодабарии табиат дар фаъолияти СЭ маҳсуб меёбад. Модели мазкур аз маҷмуи меъёрҳои фаъолияти иқтисодӣ, экологӣ-таълимӣ ва муайян сохтани вазифаҳои қисмҳои алоҳидаи он: нуфузи ташкилотӣ, идоракунӣ, табиӣ, иҷтимоӣ-иқтисодӣ иборат буда, то ҳадди аққал кам намудани таъсири антропогенро ба комплексҳои табиӣ, муҳофизати гуногуннамудии биологӣ ва ландшафтҳо мусоидат менамояд.
- Баргараф намудани мушкилот дар самти пешбурди фаъолияти СЭ дар ҳудуди “РБР” ба воситаи ташкил намудани силсила-чорабиниҳои иқтисодиву иҷтимоӣ ва ташаккули пешбурди фаъолияти муосири сайёҳӣ - рекреационӣ пешбинӣ мешавад.

Мувофиқати рисолаи илмӣ бо шиносномаи ихтисос: Иқтибосҳои илмӣ дар рисола овардашуда ба талаботҳои бандҳои зерини Шиносномаи номенклатураи тахассусоти КАО назди Президенти ҶТ аз рӯи тахассуси 6D091100 – Геоэкология ва идоракунии истифодабарии табиат (6D091101.02 – соҳаи илмҳои география) мутобиқат менамояд: 1.10. Коркарди асосҳои илмӣ истифодаи самаранок ва ҳифзи захираҳои об, ҳаво, замин, рекреатсионӣ, маъданӣ ва энергетикӣ Замин; 1.16. Ҷанбаҳои геоэкологии рушди устувори минтақаҳо; 1.17. Арзёбии геоэкологии ҳудудҳо. Усулҳои муосири харитасозии геоэкологӣ, системаҳои иттилоотӣ дар геоэкология мувофиқат мекунад.

Саҳми шахсии муаллиф: Саҳми шахсии доктара дар таҳқиқи рисола аз иштироки бевосита дар таҳқиқоти саҳроӣ, ҷамъоварӣ, таҳлили адабиёт ва маводҳои экспедитсионӣ-саҳроӣ дар ҳудуди *“Резервати биосфери Ромит”*, ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии сайёҳӣ дар ҳудуди ҳифзшаванда иборат мебошад. Саҳми муаллиф, инчунин, дар омӯзиши маълумоти ибтидоии оморӣ, таҳлил ва ҷамъбасти натиҷаҳои таҳқиқ, тасвиби натиҷаҳои таҳқиқот, мазмуни илмӣ, коркарди натиҷаҳои амалӣ ва хулосаҳо дар бар мегирад.

Интишорот: Натиҷаҳои асосие, ки дар рисола оварда шудаанд дар 14 мақолаҳои илмӣ, аз он ҷумла 6 мақола дар маҷаллаи ҷавобгӯ ба талаботи КОА дар назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба нашр расида аст.

Мақолаҳои нашршуда дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи эътирофнамудаи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон:

[1-М]. Раҳимов, Б.А. Повышения эффективности качества экологических туруслуг на территории Биосферного резервата “Ромит” / А.Б. Рахимов // Вестник Хорогского государственного университета. Паёми Донишгоҳи Хоруғ. – 2022. – №3(21). – С. 87-92.

[2-М]. Раҳимов, Б.А. Повышение эффективности использования ресурсного потенциала Биосферной территории «Ромит» в целях развития туризма / А.Б. Рахимов, А.А. Мамадризохонов, А.Ф. Кариева// Илм ва Фановарии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон / Бахши №1. – Душанбе, 2023. – С. 126-131.

[3-М]. Кариева, Ф.А., Рахимов, Б.А., Боев, Р.Д. Экологическая оценка биоразнообразия растительности Биосферном резервате Ромит // Научный журнал “Водные ресурсы, энергетика и экология. – 2024. – №4 (1). – С. 126-131.

[4-М]. Кариева, Ф.А., Рахимов, Б.А., Боев, Р.Д. Гидрологические и климатические условия биосферного резервата «РОМИТ» // Научный журнал “Водные ресурсы, энергетика и экология. – 2024. – №4(2). – С. 122-129.

[5-М]. Раҳимов, Б.А. Геоэкологическая оценка природы государственного “Биосферного резервата Ромит” в целях развития экологического туризма / А.Б. Рахимов // Илм ва Фановарии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – 20214. – №3. – С. 211-216.

[6-М]. Раҳимов, Б.А. Роҳҳои банақшагирии самараноки ҷаёлияти сайёҳӣ ва ташкили модели вусъатбахши туризми экологӣ дар ҳудуди “Резервати биосферии Ромит” / А.Б. Раҳимов // Илм ва Фановарии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – 2024. – №3. – С. 259-267.

**Мақолаҳои дар конференсияҳои байналмилалӣ ва
ҷумҳуриявӣ ба таърифи:**

[7-М]. Раҳимов, Б.А. Хусусиятҳои рушди экотуризм дар Ҳудудҳои табиӣ махсус муҳофизатшавандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон / А.Б. Раҳимов // Паёми Донишгоҳи Омӯзгорӣ. – 2020. – №1-2(5-6). – С. 61-64.

[8-М]. Раҳимов, Б.А. Анализ развития Экологического туризма на территории Биосферного резервата “Ромит” / А.Б. Раҳимов // Паёми Донишгоҳи Омӯзгорӣ. – 2021. – №3-4. – С. 62-66.

[9-М]. Раҳимов, Б.А. Развитие экологического туризма – важный аспект налаживания международного сотрудничества / Б.А. Раҳимов, А.А. Мамадризохонов // Сборник международной научно-практической конференцию «Глобальные экологические проблемы и их влияние на международные отношения и процес глобализации». – Душанбе, 2021. – С. 131-137.

[10-М]. Раҳимов, Б.А. Нақши экотуризм дар ҳалли самараноки мушкилоти ҳифз ва истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ минтақаҳои кӯҳистони Тоҷикистон / Б.А. Раҳимов, А.А. Мамадризохонов, А. Холматзода, Р. Шарифхон, А. Шарифхон // Материалы международной научно-практической конференции “Роль системы образования в эффективном решении проблем, охраны и рационального использования природных ресурсов Памира”. – Хорог, 2021. – С. 49-54.

[11-М]. Раҳимов, Б.А. Механизм устойчивого развития туризма на территории государственного биосферного резервата “Ромит” / Б.А. Раҳимов, А.А. Мамадризохонов // Материалы международной научно-практической конференции “Роль системы образования в эффективном

решении проблем, охраны и рационального использования природных ресурсов Памира”. – Хорог, 2021. – С. 97-102.

[12-М]. Раҳимов, Б.А. Муҳимияти ҳифз ва истифодаи оқилонаи гуногуннамудии биологии ҳудудҳои ҳифзшавандаи табиати минтақаҳои кӯҳистон / Б.А. Раҳимов, А.А. Мамадризохонов, А. Холматов, Д. Шарипова // Материалы международной научно-практической конференции “Роль системы образования в эффективном решении проблем, охраны и рационального использования природных ресурсов Памира”. – Хорог, 2021. – С. 130-134.

[13-М]. Раҳимов Б.А. Возможности использования туристско-рекреационного потенциала “Биосферного резервата Ромит”/ Б.А. Раҳимов, А.А. Мамадризохонов // Маводҳои конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявӣ таҳти унвони “Заминаҳои асосии рушди сайёҳӣ ва нақши он дар инфрасохтори минтақа”. – Хорог, –2023.– С. 98-105.

[14-М]. Раҳимов Б.А. Вопросы повышения эффективности использования ресурсного потенциала биосферного резервата “Ромит” в экотуризме / Б.А. Раҳимов, А.А. Мамадризохонов //Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ дар мавзӯи “проблемаҳои инкишофи сайёҳии дохилӣ дар замони муосир”. -Душанбе, 2023. -С. 31-33

Сохтор ва ҳаҷми тадқиқот: Кори диссертатсионӣ аз муқаддима, 4 боб, хулоса, тавсияҳо ва рӯйхатти адабиёт таркиб ёфтааст. Ҳаҷми умумии рисола аз 181 саҳифаи чопи компютерӣ, аз ҷумла 22 расм ва 13 ҷадвал иборат мебошад. Рӯйхти адабиёти истифодашуда 173 ададро ташкил медиҳад.

Озмоишгоҳи «Энергетика, захира ва энергосарфанамоӣ»-и Институти масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон самти тадқиқоти рисолаи номзадии унвонҷӯ **Раҳимов Бахтиёр Абдулаҳадович** дар мавзӯи: «*Шароитҳои геоэкологӣ ва дурнамои рушди сайёҳии экологӣ дар ҳудуди “Резервати биосферии Ромит”*» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои географӣ аз рӯи ихтисоси **25.00.36.2 – Геоэкология ва идоракунии истифодабарии табиат** бо назардошти гуфтаҳои боло аз рӯи таҳқиқи мукамал ва ба анҷом расидаи илмӣ ба ҳисоб рафта, ба талаботи қорҳои диссертатсионӣ аз тарафи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муқарраргардида ҷавобгӯ мебошад ва ба Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-057 назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва Институти геология, сотмони ба заминчунби тобовар ва сейсмологияи АМИТ пешниҳод карда шавад.

Дар чаласаи кушоди Лабораторияи «Сифати об ва экология»-и Институти масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон иштирок доштанд 16 нафар. Натиҷаи овоздиҳӣ: «Тарафдор» - 16нафар, «Зид» - 0, «Бетараф»- 0, протоколи №3 аз 28 майи соли 2024.

Раисикунанда, мудири лабораторияи «Сифати об ва экология»-и ИМО, ГЭ ва Э АМИТ, н.и.т.

Шаймурадов Ф.И.

Котиб, х.к.и. лабораторияи «Сифати об ва экология»-и ИМО, ГЭ ва Э АМИТ

Эмомов К.Ф.

Муқаризии ҳолис,
Доктори илмҳои география, профессор,
профессори кафедраи географияи табиӣ
ДДОТ ба номи С. Айни

Муртазоев У.И.

Муқаризии ҳолис,
Номзади илмҳои техникаӣ, и.в.
дотсенти кафедраи “Бехатарии
фаъолияти инсон ва экология”-и
ДТТ ба номи академик М.С. Осимӣ

Бобоев Ҳ.Б.

Имзоҳои Шаймурадов Ф.И. ва Эмомов К.Ф.-ро тасдиқ мекунам.

Мудири Шуъбаи кадрҳо ва коргузори
ИМО, ГЭ ва Э АМИТ

Холназарова З.Д.

Имзои Муртазоев У.И.-ро тасдиқ мекунам.

Сардори РК ва КМ-и
ДДОТ ба номи С. Айни

Мустафозода А.

Имзои Бобоев Ҳ.Б.-ро тасдиқ мекунам.

Мудири ШК ва КМ-и
ДТТ ба номи акад. М.С. Осимӣ

Қодирзода Н. Ҳ.